

Ukážka 1

František Hečko: Červené víno

– Tatenko, prosím vás, dajte mi koní a koča, dcéra mi ide zahynúť... – Ostatné slová mu skoro zanikajú v plači.

– Ja ťa nepoznám, – cedí Michal Habdža nemilosrdne, – strat' sa mi odo dveri! Urban sa hádže otcovi k nohám. Chce mu ich objať, uprosiť ho nasilu. Ale ten je tvrdý.

– Marš preč! – odhadzuje syna zo schodíka a kopne ho do pleca. Potom zaprie dvere. Urban sa pozbiera zo zeme. Najprv sa hanblivo obzerá, či ho nik nevidí, lebo je už celkom svetlo. Nik, ulica je prázdna. Chce sa rýchlo stratiť. Aj pokročil zo tri kroky. Ale sa vráti. Zvnútra mu vystupuje do hlavy strašný hnev. Nabieha sa z ulice ako býk a vrazí bokom do dvier. Sprasťali a pukli. A reve do pukliny:

– Keby som nepoznal štvrté prikázanie, tak vás zahluším ako... – chce povedať psa, ale predsa sa ovláda. Stojí chvíľu pred dverami, dnu sa vzmáha huk, nuž odchádza. V polceste, pri božích mukách, doháňa ho koč, kone sa ženú cvalom. Obzerá sa upachtený a zazdáva sa mu, že kočiš kričí známym hlasom. I kone sa mu pozdávajú známe. Vhuplo mu, že ho môžu vziať. Kone sa v prudkom behu zastavujú tesne pri ňom. Díva sa ako sprostý: na kočišovom mieste sedia prababička!

– Neboj sa, Urban, ešte som tu ja! – volajú – na, ber si opraty a pod'me! – Ich hlas je drsný, ale hrdinský.

1. Označ, čo z ukážky 1 nevyplýva.

- a) Syn prišiel prosiť otca o kone a koč pre chorú dcéru.
- b) Urban prosil otca kolenačky, ale ten mu odmieta pomôcť.
- c) Urban sa na otca veľmi nahneval a mal chuť ho zabiť.
- d) Urban sa spoliehal na to, že babička mu pomôže.

2. Ako sa nazýva román, ktorý zachytáva osudy viacerých generácií jednej rodiny?

- a) historický
- b) sociálny
- c) generačný
- d) psychologický

3. Podľa názvu ukážky 1 je možné priradiť dielo k prostrediu:

- a) vinárov
- b) sedliakov
- c) robotníkov
- d) farbiarov

4. Ktorý druh oslovovania prababičky je použitý v ukážke 1?

- a) tykanie
- b) vykanie
- c) mykanie
- d) onikanie

5. Slovo *revat'* patrí k:
- expresívnym slovám
 - archaizmom
 - neutrálnym slovám
 - historizmom
6. Napíš, akým spôsobom vzniklo slovo *prababička*.
7. Ako sa volá hlavný hrdina ukážky 1, ktorý žiada o pomoc?
8. Vypíš z ukážky 1 vokalizovanú predložku.
9. Označ, koľko generácií jednej rodiny sa spomína v ukážke 1?
- 2
 - 3
 - 4
 - 5
10. Vypíš z nasledujúcej vety podmet a urči jeho druh: *Potom zaprie dvere*.
- podmet – _____
 - druh podmetu – _____
11. Urči slovesný vid slovesa vo vete: *Urban sa pozbiera zo zeme*.
12. Vypíš z prvej vety ukážky 1 viacnásobný vetný člen.
13. Napíš, z koľkých viet je zložené súvetie: *V polceste, pri božích mukách, doháňa ho koč, kone sa ženú cvalom*.
14. Napíš, ktorý ohybný slovný druh chýba v súvetí: *Keby som nepoznal štvrté prikázanie, tak vás zahluším ako... – chce povedať psa, ale predsa sa ovláda*.
15. Ktorý slohový postup sa uplatňuje v ukážke 1?
- informačný
 - rozprávací
 - opisný
 - výkladový
16. Napíš, aká forma rozprávania je použitá v ukážke 1.

17. Veta *Marš preč!* z ukážky 1 je podľa obsahu:

- a) oznamovacia
- b) želacia
- c) rozkazovacia
- d) zvolacia

18. Urč slovný druh podčiarknutého slova vo vete: Ale sa vráti.

- a) predložka
- b) spojka
- c) častica
- d) citoslovce

19. Vypíš z ukážky 1 oslovenie.

Ukážka 2

Legenda o založení Ríma

Obliehanie Tróje trvalo desať rokov. Z horiacej Tróje sa zachránil Aeneas, vodca vojska kráľa Anchisa. Z Tróje na chrbte odniesol aj svojho starého otca. Vyplával na more, kde bojoval s príšerami podobne ako Odyseus, a bojoval aj so všadeprítomnými Grékmi, až sa stretol s ľuďmi na Sicílii, ktorí ho dopravili do Kartága. Tu žil chvíľu bez starostí, keď sa rozhodol založiť si vlastné mesto. Prišiel do Itálie na úrodnú rovinu s nepriateľskými ľuďmi a založil mesto Alba Longa (v južnej Itálii pri dnešnom Neapole). O veľa rokov neskôr sa narodili v tomto meste Romulus a Remus, synovia zosadeného kráľa, ktorých prívrženci nového nespravodlivého kráľa odvliekli k Tiberu, aby ich tam utopili. Chlapcom životy zachránila vlčica. Romulus a Remus sa hrali s vlkami. Po dlhom čase ich našiel pastier, ktorý ich naučil ľudskú reč. Mládenci sa vrátili do Alby Longy, kde zosadili zlého kráľa a dosadili na trón svojho otca. Potom sa vybrali k miestu, kde mali byť utopení, a založili mesto Rím. Pohádali sa, kto bude panovníkom. Keď Romulus oral pôdu okolo mesta (budúce hradby), Remus ich posmešne preskočil a Romulus ho preklal oštepom. Mesto sa dodnes volá po Romulovi ROMA, v slovenčine RÍM. Stalo sa to tri roky po piatej olympiáde, teda 21. apríla 753 pred Kr.

20. Označ možnosť, ktorá nevyplýva z ukážky 2:

- a) Aeneas, vodca vojska kráľa, odniesol z Tróje na chrbte aj svojho starého otca.
- b) Zo Sicílie sa Aeneas pobral ďalej do Kartága, kde založil vlastné mesto.
- c) Romulus a Remus sa narodili v meste Alba Longa.
- d) Keď Romulus oral pôdu okolo mesta, Remus posmešne preskočil hradby.

21. Koľko miest sa spomína v ukážke 2?

- a) 3
- b) 4
- c) 5
- d) 6

22. V ktorom roku sa podľa ukážky 2 odohrala piata olympiáda?

- a) 735 pred Kr.
- b) 750 pred Kr.
- c) 756 pred Kr.
- d) 758 pred Kr.

23. Vypíš z ukážky 2 slovo, ktoré vzniklo:

- a) skladaním – _____
- b) skracovaním – _____

24. Aká bola príčina nezhody medzi oboma bratmi?

25. Vypíš z ukážky 2:

- a) základnú číslovku – _____
- b) radovú číslovku – _____
- c) neurčitú číslovku – _____

26. Podľa ktorého vzoru sa skloňujú slová *Romulus a Remus*?

27. Utvor G singuláru od slova *Romulus*.

28. Daj tvar slova *s ľudmi* do singuláru (pád zachovaj).

29. Označ možnosť, v ktorej je pomenovaný žáner ukážky 2.

- a) báj/mýtus
- b) rozprávka
- c) bájka
- d) balada

30. Napíš, ako sa všeobecne nazýva viacslovné ustálené spojenie s preneseným významom, ako napríklad: *Všetky cesty vedú do Ríma*.

31. Funkciu ktorého vetného člena plní podčiarknuté slovo vo vete: *Obliehanie Tróje trvalo desať rokov.*
- predmetu
 - príslovkového určenia
 - podmetu
 - nezhodného prívlastku
32. V ktorej možnosti sa nachádzajú všetky neohybné slovné druhy z vety: *Keď Romulus oral pôdu okolo mesta (budúce hradby), Remus ich posmešne preskočil a Romulus ho prekral oštepom.*
- keď, okolo, ich, a
 - okolo, posmešne, a, ho
 - keď, okolo, posmešne, a
 - keď, posmešne, ich, a
33. Vypíš z tretej vety ukážky 2 slovo so slabikotvornou spoluhláskou.
34. Označ, ktoré gramatické kategórie patria slovesu vo vete: *Tu žil chvíľu bez starostí.*
3. osoba, singulár, minulý čas, oznamovací spôsob, nedokonavý vid
 3. osoba, plurál, minulý čas, oznamovací spôsob, nedokonavý vid
 3. osoba, singulár, prítomný čas, oznamovací spôsob, dokonavý vid
 3. osoba, singulár, minulý čas, oznamovací spôsob, dokonavý vid
35. Pomenuj slovom všetky diakritické znamienka, ktoré sa nachádzajú vo vete: *Neskôr Romulus a Remus založili mesto Rím.*
36. Označ vetu, v ktorej nedochádza k spodobovaniu.
- Z Tróje na chrbte odniesol aj svojho starého otca.
 - Chlapcom životy zachránila vlčica.
 - Potom sa vybrali k miestu, kde mali byť utopení.
 - Tu žil chvíľu bez starostí, keď sa rozhodol založiť si vlastné mesto.